

Geleneksel Avlulu Konutların Yeniden İşlevlendirilmesinin Sosyal Sürdürülebilirlik Açısından İrdelenmesi: Suriye Örneği

Examination of the Reuse of Traditional Courtyard Houses in Terms of Social Sustainability: The Case of Syria.

Bayan BWIDANI¹ , Selin YILDIZ²

Öz

Bu çalışma, avlulu evlerin tarihsel gelişimini, çeşitli kültürlerdeki işlevlerini ve çağdaş sürdürülebilirlik bağlamındaki önemini Suriye örneği üzerinden incelemektedir. Avlulu evler, tarih boyunca farklı iklim ve kültürel ihtiyaçlara göre şekillenmiş ve sosyal etkileşim ile kültürel amaçlar için kullanılmıştır. Çalışma, geleneksel avlulu evlerin yenilenmesindeki sürdürülebilirlik avantajlarını ve bu yapıların sosyal ve kültürel standartlara uygun olarak güncel ihtiyaçlara nasıl uyum sağladığını araştırmaktadır. Yöntem olarak mevcut literatür taraması yapılmış, avlulu evlerin sosyal ve kültürel açıdan yeniden kullanılması için gerekli kriterler belirlenmiş ve bir örnek inceleme yapılmıştır. Ayrıca, kültürel miras yapılarının ekonomik getiri sağlama amacıyla dönüştürülmesinin mimari kimlik üzerindeki etkileri ve sosyal değerleri koruma gerekliliği tartışılmaktadır. Avlular, şekiller, yerleşim düzenleri ve organizasyonları ile çeşitli işlevleri yerine getirebilecek esneklik sağlayabilir. Sürdürülebilir kalkınma açısından uyarlanabilir yeniden kullanımın önemi vurgulanmakta ve tarihi binaların sosyal ve kültürel faydalarını artıran stratejilerle nasıl korunabileceği ele alınmaktadır. Bu bağlamda, geleneksel avlulu evlerin kültürel ve sosyal değerleri korunarak nasıl yeni işlevlere dönüştürülebileceği gösterilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Avlulu evleri, Yeniden işlevlendirme, Kullanım dönüşümü, Kültürel Kimlik, Sürdürülebilirlik

ABSTRACT

This study examines the historical development of courtyard houses, their functions in various cultures and their importance in the context of contemporary sustainability through the Syrian example. Courtyard houses have been shaped according to different climatic and cultural needs throughout history and have been used for social interaction and cultural purposes. The study investigates the sustainability advantages of the renovation of traditional courtyard houses and how these structures adapt to current needs in accordance with social and cultural standards. As a method, existing literature review was conducted, the necessary criteria for the social and cultural reuse of courtyard houses were determined and a case study was conducted. In addition, the effects of the transformation of cultural heritage structures for the purpose of generating economic returns on architectural identity and the necessity to preserve social values are discussed. Courtyards can provide flexibility to fulfill various functions with their shapes, layouts and organizations. The importance of adaptive reuse in terms of sustainable development is emphasized and how historical buildings can be protected with strategies that increase their social and cultural benefits is discussed. In this context, it is shown how traditional courtyard houses can be transformed into new functions while preserving their cultural and social values.

Keywords: Courtyard houses, Adaptive reuse, Usage transformation, Cultural identity, Sustainability

¹ Corresponding Author: Yıldız Technical University, bayan.bwidani@std.yildiz.edu.tr, ORCID: 0009-0008-4120-4866

² Yıldız Technical University, selinydz@gmail.com, ORCID: 0000-0001-6913-6940

"Bu makale, yazarın [Yıldız Teknik Üniversitesi]'na [2025] yılında sunulan "[Avlulu Konutların Sürdürülebilirlik Açısından İncelenmesi]" adlı tezinden üretilmiştir."

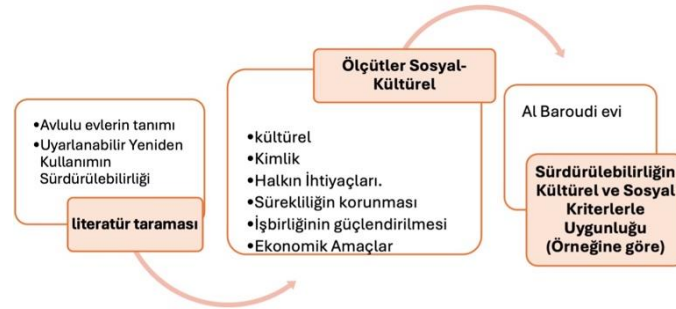
GİRİŞ

Koruma ve yeniden işlevlendirme sürdürülebilirlik kapsamında güncel araştırma konuları arasında yer almaktadır. Tarihi binaların yeniden kullanımı hem çevresel hem de ekonomik faydalar sağlayarak, bu yapıların güncel ihtiyaçlara uyumlu hale getirilmesini ve uzun vadeli korunmasını sağlar. Bu bağlamda, iç avlulu yapı tipolojisi, tarihsel dönemlerde mimari düşüncenin gelişimiyle çeşitli evrelerden geçmiş ve farklı kültürlerde önemli bir yer edinmiştir. İç avlulu yapılar, insanların yaşam tarzlarının, inançlarının ve sosyal yapılarının bir yansıması olarak şekillenmiş ve bu özellikleriyle mimarlık tarihinde önemli bir yere sahip olmuştur. Bu nedenle, avlulu evlerin yeni işlevlere dönüştürülme potansiyelini sürdürülebilirlik ilkesi çerçevesinde değerlendirmek önemlidir.

Ancak, Ortadoğu'da ev tasarımları giderek sokağa açılan yapılar haline gelirken, avluların huzur, sükûnet ve temiz hava sunarak yaşam kalitesini arttıran önemli katkıları göz ardı edilmektedir. Değişim kaçınılmazdır; bu nedenle, geleneksel ve modern yaklaşımlar arasında denge sağlamak için uygulamalı bir yöntem izlenmelidir (Fathy, 1986). Geleneksel avlulu evler zamanla yıpranabilir ve işlevlerini kaybedebilirler. Geleneksel konutlar, toplumların sosyal ve kültürel yapılarının değişimiyle birlikte, genellikle mekânsal konfor koşullarını karşılamak için yenilenmeye ihtiyaç duyarlar. Bazı durumlarda, orijinal işlev sürdürülemez hale geldiğinde, işlev değişikliği gerekebilir. Tarihi yapıların yeni işlevlerini belirlerken, çevresel ve yapısal değerlerin tamamı göz önünde bulundurulmalıdır (Açanal ve Gönül, 2015).

Avlulu evlerin güncel kullanım gereksinimlerini karşılayacak şekilde yeniden kullanımı ve adaptasyonu edilmesi, sosyokültürel değerlerin korunarak yaşatılması açısından önem taşımaktadır. Bu çalışmanın amacı, geleneksel avlulu evlerin yeniden kullanımında sürdürülebilirlik bağlamında sunduğu avantajları ve bu evlerin sosyal ve kültürel standartlara uygun potansiyellerini ortaya çıkarmaktır. Bu bağlamda öncelikle sürdürülebilirlik şemsiyesi altındaki çalışmaların tematik ilişkileri ve avlulu evlerin yeniden kullanımı ile bağlantısı araştırılmıştır. Ardından Orta Doğu'daki avlulu evler biçim ve organizasyon açısından incelenmiş, yeniden kullanımda esnek tasarım boyutu vurgulanmıştır. Suriye'nin başkenti Şam'da, yeniden kullanımına dair bir örnek üzerinden yeniden işlevlendirilmesinde etkin olan sosyokültürel parametreler tartışılmıştır. Şam, Akdeniz bölgesindeki Arap-İslam kimlikleriyle tanınan tarihi bir şehirdir ve bu kimlikler şehrin kültürel, sosyoekonomik ve mimari yapısını derinden etkiler (Eissa, 2022). Şehir, tarihi zenginlikleri, sosyokültürel çeşitliliği ve özellikle avlulu evlerin önemiyle dikkat çeker. Bu evler hem geçmişin mirasını korur hem de günümüz ihtiyaçlarına uyum sağlayarak sürdürülebilirlik açısından değer taşır. Şam'daki bu dinamikler, geleneksel yapıları yeniden kullanma ve şehirdeki sosyal etkileşimi güçlendirme konusunda önemli fırsatlar sunar.

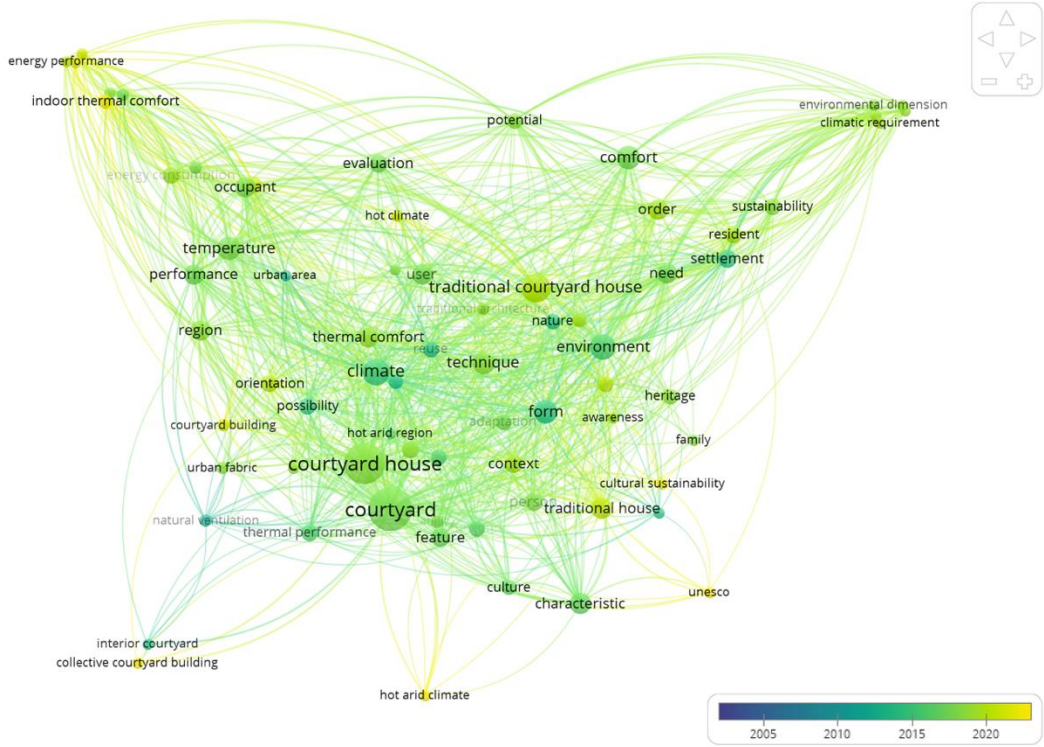
1. Geleneksel Avlulu Evlerin Yeniden Kullanımında Sürdürülebilirlik Çalışmalarının Yeri ve Önemi

Şekil 1 Araştırma Yapısı.

Araştırmada VOSviewer programı aracılığıyla SCOPUS ve ScienceDirect veri tabanlarında taranan son on yıl içindeki sürdürülebilirlik, uyarlanabilir yeniden kullanım ve avlulu evler konusundaki çalışmaların

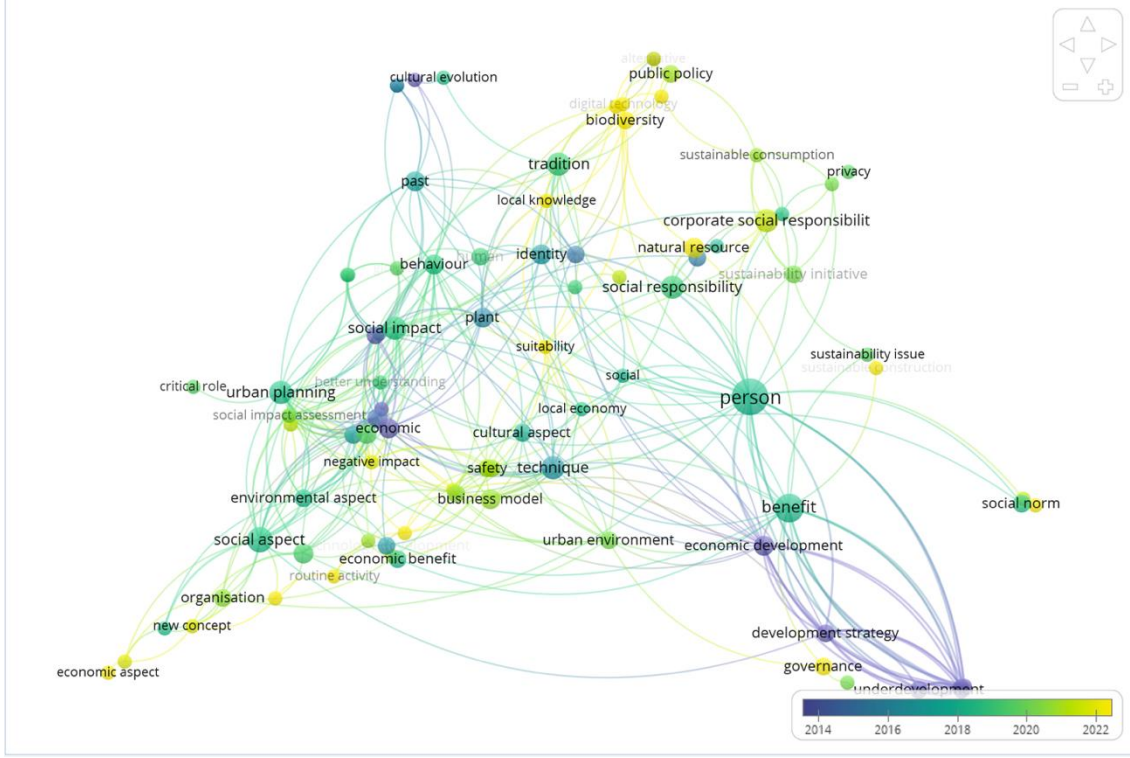
ilişkileri ortaya konmuştur. Avlulu evler konusunda son yirmi yıl içinde yapılan çalışmaların önemini vurgulayan ve miras yapılarının yeniden kullanımına yönelik standartlar sunan çalışmalar gözden geçirilerek, avlulu evlerin özellikle sosyal ve kültürel açıdan yeniden kullanılması için gerekli kriterler belirlenmiştir. Bu kriterler kültür, kimlik, halkın ihtiyaçları, sürekliliğin korunması, iş birliğinin güçlendirilmesi ve ekonomik amaçlar olarak ortaya çıkmaktadır. Belirlenen kriterler, vakalar üzerinden analiz edilerek değerlendirilmiştir. Son olarak bu ölçütler Al Baroudi Evi üzerinden analiz edilmiştir (Şekil 1).

Şekil 2 Avlulu evlerle ilgili çalışmalar arasındaki bağlantılar.

2005 yılından itibaren yapılan çalışmalar avlunun kültür, çevre, miras, iklim, kullanıcı ve ihtiyaçları ile olan bağlantılarını derinlemesine ele almaktadır (Şekil 2). Avlu, bu faktörlerle ilişkili bir eksen temsil eder ve geleneksel evlerde avlunun sağladığı fırsatların farkındalığıyla ilgili bir anlayış geliştirmektedir. Avlulu evlerle ilgili yapılan araştırmaların büyük bir kısmı, avlunun kompozisyonunu anlamaya yönelik olup, avlunun şekli, yönelimi, konfigürasyonu ve çeşitli özellikleri üzerine yoğunlaşmıştır. Örneğin, avlulu evlerin geleneksel mimarideki yerini ve bu yapıların çevresel ve sosyal işlevlerini vurgular.

Ayrıca, 2015 ile 2020 arasında, termal konfor, kültürün sürdürülebilirliği ve çevre gibi kavramlar, avlunun iç mekân konforu üzerindeki etkisi ve enerji verimliliği açısından önemini göstermektedir. Bu detaylı incelemeler, avlunun çevreyi nasıl etkilediği ve çevrenin avlunun işlevi üzerindeki rolü hakkında önemli bilgiler sunmaktadır. Düğümler arasındaki bağlantılar, avlulu evlerin sürdürülebilirlik ve iklim adaptasyonu gibi konularla olan ilişkilerini ortaya koyar. Bu bağlamda, avlunun hem kültürel hem de çevresel boyutlarının, sürdürülebilir mimari yaklaşımlar için nasıl entegre edilebileceği araştırılmaktadır.

Şekil 3 Sürdürülebilirlik ilkesi olarak yeniden kullanıma ilişkin çalışmalar arasındaki bağlantılar.

Sürdürülebilirlik ilkesi çerçevesinde yapılan yeniden kullanım araştırmaları ağına göre mekânın kimliği, çevresel, sosyal, kültürel ve ekonomik etkiler kapsamlı bir şekilde ele alınmaktadır (Şekil 3). Araştırmalar, yeniden kullanım süreçlerinin mevcut çevresel koşullara, toplumsal ihtiyaçlara ve kültürel mirasa nasıl uyum sağladığını analiz eder. Sosyal etki ve çevresel yön terimleri, mekânların yeniden kullanımının toplumsal dokuda yaratabileceği değişimleri ve çevresel sürdürülebilirliği ele alır. Kültürel yön ise kültürel mirasın korunması ve yerel kimliğin sürdürülebilirliği açısından yeniden kullanımın rolünü, gelenek ve kimlik kavramlarıyla bağlantılı olarak vurgular. Ekonomik yön de bu ağda belirgin bir şekilde görülmektedir. Özellikle 2014 yılından itibaren bu konudaki ilginin ve akademik çalışmaların arttığı gözlemlenmektedir; bu artış, sürdürülebilirlik ve kültürel mirasın korunması açısından yeniden kullanımın giderek daha önemli bir konu haline geldiğini ve bilgi ve uygulama kapsamının genişlediğini göstermektedir.

Bu iki bağlam, toplumsal sürdürülebilirliği sağlamak için yeniden kullanım ve ilkeleri açısından avlulu evlerin geleneksel çevrede sağladığı fırsatlarla ilişkilendirilebilir. Avlulu evlerin sağladığı potansiyel, sosyal ve kültürel düzeyde önemli bir değere sahip olduğundan, gelecekte yapılacak projelerde ve politika oluşumunda bu tür geleneksel yapıların sosyal ve kültürel sürdürülebilirlik açısından etkinliğini arttırabilecek kriterlerin belirlenmesi gerekli görülmektedir. Önceki çalışmalar, kültürel mirasın yeniden işlevselleştirilmesinde değerlendirilecek kriterleri ve sürdürülebilirlik ilkelerinin avlulu evlerin yeniden kullanımına nasıl etkili bir şekilde dahil edilebileceğini belirleyen temel bir çerçeve sunmaktadır.

2. Avlulu Evlerin Sosyal Sürdürülebilirlik ve Kültürel Önemi

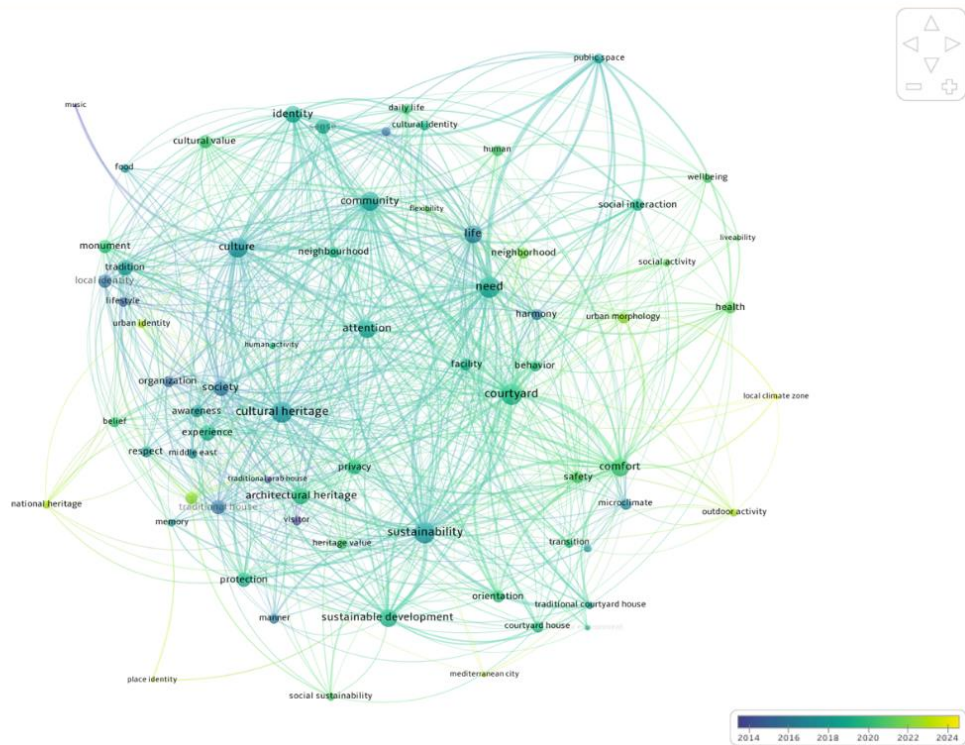
İnsanların sosyal ve kültürel yaşamı, mimariye kimlik kazandırmada ana faktörlerden biri olarak öne çıkar. Rapoport (1969), ev biçiminin yalnızca fiziksel kuvvetlerin veya tek bir nedensel faktörün sonucu olmadığını, bunun geniş bir sosyal ve kültürel faktörler yelpazesinin bir sonucu olduğunu vurgulamıştır. Evlerin tasarımının, yalnızca çevresel etmenlerden değil, aynı zamanda toplumun değerleri, gelenekleri ve yaşam biçimlerinden de etkilendiğini ifade etmiştir. Bina formunu etkileyen temel faktör, sosyal ve

kültürel unsurlardır. Kültür, toplumun tutumlarını ve bireysel bakış açılarını şekillendirir. Bu faktörler, aile yapısı, mahremiyet ve sosyal etkileşimler gibi bina tasarımının çeşitli yönlerini doğrudan etkiler. Bu tür binalardaki avlu alanı, sosyal etkinlikler için önemli bir mekân olarak öne çıkar (Baiz ve Fathulla, 2017).

Bu bağlamda değerlendirildiğinde, İslam coğrafyasındaki avlularının biçimlenişinde kültürün önemi büyüktür. Özellikle kadınların mahremiyetine vurgu yapar ve Müslüman ailelere mahremiyet ve koruma sağlar (Elwerfalli, 2016). Avlular, aile faaliyetlerinin çoğunun yapıldığı çok amaçlı alanlar olarak kullanılır; böylece aile ve topluluk bağlarını güçlendirir. Antik Mezopotamya'da, mevsimsel kutlamaların avlularda yapıldığı bilinir ve bu geleneğin hâlâ birçok İran, Irak ve Suriye kasabasında devam ettiği görülmektedir. Avludaki kutlamalar, gökyüzü altında ancak evin içinde olmanın verdiği süreklilik duygusunu yansıtır (Zhang, 2020). Avlulu evlerin mimari kimliği, iklimsel ve sosyal baskıların da bir sonucudur. Bir konut tipi, bir kültürün ifadesidir ve toplumun kimliğini inşa ettiği coğrafyada kök salmıştır (Petruccioli, 2007). Avlulu evlerin evriminde kültürel alan kavramını derinlemesine incelemek faydalıdır. Kültürel ve dini değerler, mimariye kendine özgü bir stil kazandırır.

Avluları, kalın duvarları ve detaylı kafes işçilikleriyle geleneksel Arap evleri Ortadoğu'daki birçok Akdeniz şehrinin ayrılmaz bir parçasıdır. Bu mimari özellikler yalnızca estetik değer sunmakla kalmaz, aynı zamanda bölgenin sıcak ve kurak ikliminde termal konfor ve mahremiyet için pratik çözümler de sağlar. Dar sokaklar ve kapalı avlularla şekillenen kentsel tasarım, topluluk duygusunu güçlendirir ve bölgenin kültürel ve tarihi geleneklerini yansıtır. Bu tür binalardaki avlu alanı, sosyal etkinlikler için önemli bir mekân olarak öne çıkar (Baiz ve Fathulla, 2017).

Avlulu evler, topluluk katılımını, aile yaşamını ve çevresel uyumu destekledikleri için sosyal sürdürülebilirliğin bir nesnesi olarak kabul edilir. Avlu, bu evlerin merkezi bir ögesi olarak, aile üyeleri ve komşular arasında etkileşimi kolaylaştıran ortak bir sosyal alan olarak işlev görür. Bu mekânsal organizasyon, sosyal bağları teşvik eder ve sosyal sürdürülebilirlik için önemli olan aidiyet duygusunu güçlendirir (Zhang, 2017).

Şekil 4 Avluların Sosyal Sürdürülebilirlikteki Rolü.

Şekil 4, avluların sosyal sürdürülebilirlikteki rolüne ilişkin yapılan araştırmaların ağ görselleşmesini sunmakta olup, anahtar kavramları ve bunların birbirleriyle olan ilişkilerini vurgulamaktadır. Görselleşmenin merkezinde, araştırmacının temelini oluşturan avlu ve sosyal sürdürülebilirlik kavramları yer almaktadır. Bu ana temaların etrafında, kültürel miras ve kentsel tasarım gibi alt temaları temsil eden kümeler bulunmaktadır; bu da avluların kentsel gelişimdeki çok yönlü rolünü göstermektedir.

Kültürel miras kümesi, avluların topluluk kimliğini koruma konusundaki tarihsel ve sembolik önemini vurgularken, kentsel tasarım kümesi ise avluların modern şehirlerde sosyal etkileşimi, iyilik hali ve çevresel sürdürülebilirliği nasıl geliştirdiğini incelemektedir.

3. Kavramsal Alt Yapı

3.1 “Avlulu Ev” Tanımı

Türk Dil Kurumu'na göre avlu, bir yapının veya yapı grubunun ortasında kalan üstü açık, duvarla çevrili alan; hayat, hanay, sahn olarak ifade edilmektedir (Akalin ve Halik, 2011: 192). Avlulu ev mimari bakış açlarına göre çeşitli şekillerde değerlendirilebilir. Bir ifadeye göre, avlu “boşlukların gözden kaçırıldığı sürekli veya yarı sürekli duvarlardan oluşan kapalı bir mekânsal yapı” olarak tanımlanabilir (Almajidi ve Hameed, 2020). Diğer yandan, Hassan Fathy iç avluyu daha somut ve işlevsel bir şekilde “özel alan ve koruma sağlayan bir mimari araç” olarak tanımlar. “İç avlu, mimari olarak insanların yapıları ile doğal iklim arasındaki etkileşimi düzenler ve böylece insanın fizyolojik ihtiyaçlarına uygun rahat bir mikroklima sağlar” (Fathy, 1986). Le Corbusier'in avlulu evleri pencerelerin sıra kemerler arkasında açıldığı ve evlerin sağır cepheye eşit uzaklıkta konulduğu bir düzen içinde yer aldığı bir mekân olarak tanımlar. Şark Seyahati adlı eserinde Anadolu gezisinde her evin kendine ait bir avlusu olduğundan bahseder ve bu avluların, bahçeler kadar mahrem olduğunu belirtir. Bu avluları, güzellik, neşe ve huzurun yoğunlaştığı yazlık odalar olarak niteler (Le Corbusier, 2009). El-wakil, avlunun metafizik bir bakış açısıyla evin ruhu olarak tanımlar ve avlusuz bir evin ruhsuz bir insana benzediğini söyler. Avlu, doğal açık bir bahçe olarak Tanrı tarafından yaratıldığını söyler, bu nedenle evin merkezinde Tanrı'nın yarattığı bir unsurun bulunmasının evin ana özelliği olduğunu ve bunun makrokozmosun mikrokozmosa yansması olarak kabul edilmesi gerektiğini savunur (El-wakil, 2022). Fores'e göre avlu evin merkezi konumunu oluşturur ve dış mekân ile iç mekân arasında köprü görevi görür.

İklim koşullarına uyumlu olarak tasarlanan avlulu evler, mevsimsel değişikliklere göre esneklik sağlar ve çevreye entegre bir yaşam alanı sunar. Farklı kültürlerde iklim, avlu konutlarının şekillenmesine katkıda bulunmuştur. Avlu, en eski ev gelişim formlarından biri olarak, yerel ve evrensel mimari gelenekleri çağdaş anlayış ve tekniklerle bütünleştirerek sürdürülebilir ve mekâna özgü mimari oluşturma konusunda önemli bir örnek ve ilham kaynağıdır (Forés, 2004). Buna ek olarak H. Abdullah ve diğer (2022), avlunun dini, sosyal, çevresel ve psikolojik birçok eylemi gerçekleştirme işlevi taşıdığını belirtir. İslam mimarisinde açık avlu, diğer mimari birimlerin etrafında toplandığı planlama merkezidir ve bu sebeple İslam mimarisinin kalbi olarak kabul edilir (Abdullah vd., 2022).

Sonuç olarak geleneksel avlulu evler, sosyal etkinlik alanları veya kültürel amaçlı açık oturma alanları olarak yeniden işlevlendirilmeye uygun yapıya sahiptir. Ayrıca, iklim dostu tasarımları sayesinde enerji verimliliğini artırır ve sürdürülebilir yaşam alanları sağlar. Bu nedenle, avlulu evler hem geleneksel hem de çağdaş mimaride önemli bir işlevselliğe sahiptir.

3.2 Avluların Biçimlenişi ve İşlevi

Avlular, 'Geçiş alanı' olarak da değerlendirilebilir. Geçiş alanları, iç ve dış iklim koşullarının aktif stratejiler kullanılmadan düzenlendiği 'aradaki' mimari alanlar olarak tanımlanabilir. Avlu için belirli bir şekil olmasa da en yaygın tasarımlar genellikle dikdörtgen, kare ve daire şeklindedir. Ancak, alan kısıtlamaları, topoğrafya, bina yönelimi veya belirli işlev gibi engelleri aşmak için U, L, tek sıra veya çift

sıra gibi daha karmaşık şekiller benimsenebilir. İyi bir avlu, mikro iklimsel verimliliğini optimize edebilecek iyi düşünülmüş bir yönelime sahip yarı kapalı bir alandır (Gupta ve Joshi, 2021).

Avlulu evlerin şekli yeni işlevin seçimini etkiler. Avlular iç ve dış mekân arasında geçiş mekânı görevi görür. Bu geçiş alanları yeni işlevler kazanabilmektedir. Kültürel kullanım özünü korurken avluların esnek şekil ve tasarım seçenekleri, alan kısıtlamalarına ve çevresel faktörlere uyum sağlayarak yerel iklimsel verimliliği artırır ve çeşitli kullanım senaryolarına uyum sağlar. Bu sayede avlular hem sosyal hem de çevresel statüye sahip olmaktadır.

3.3 Avlu Evlerinin Organizasyonu

Orta Doğu'daki avlulu evler hem mahremiyet hem de iklim koşulları açısından önemli avantajlar sunar. Mahremiyet, yüksek duvarlarla çevrili kapalı bir plan tipiyle sağlanır, böylece avlu komşular tarafından görünmez. Avlunun şekli ve kullanımı da avantaj sağlar; örneğin, kuzey bölgeleri serin olduğundan yaz aylarında kullanım için uygunken, güney bölgeleri daha fazla güneş aldığından kış aylarında kullanıma uygundur. Güneşin açısına göre avlunun etrafında sürekli bir hareket olur, bu da Orta Doğu'daki geleneksel evlerin ana tasarım kriterlerinden biridir (Bekleyen ve Korkmaz, 2012).

Geleneksel konutlarda avlu, iç mekânın genişlemesi olarak işlev görür. Avlunun merkezi etrafındaki veranda, iç mekân ile avlu arasındaki bağlantıyı sağlar ve geleneksel günlük yaşamda önemli bir rol oynar. Çin'de avlu, odanın ve avlunun birbirini tamamlamasına bağlı olarak tip-form haline gelmiştir (Delsante ve Zheng, 2018). İç avlu, çevredeki kamusal alanlardan izole edilmiş ve yapı iç mekânlarıyla çevrili bir bölümdür. Avlunun karakteri, iç mekânların yönelimiyle belirlenir ve sosyal etkinlikler ile estetik unsurlardan keyif alınmasını sağlar. Ayrıca, avluya entegre zemin alanları, iç mekânların fonksiyonelliğini artırır ve geniş, kullanışlı alanlar sunar (Hassan, 2003).

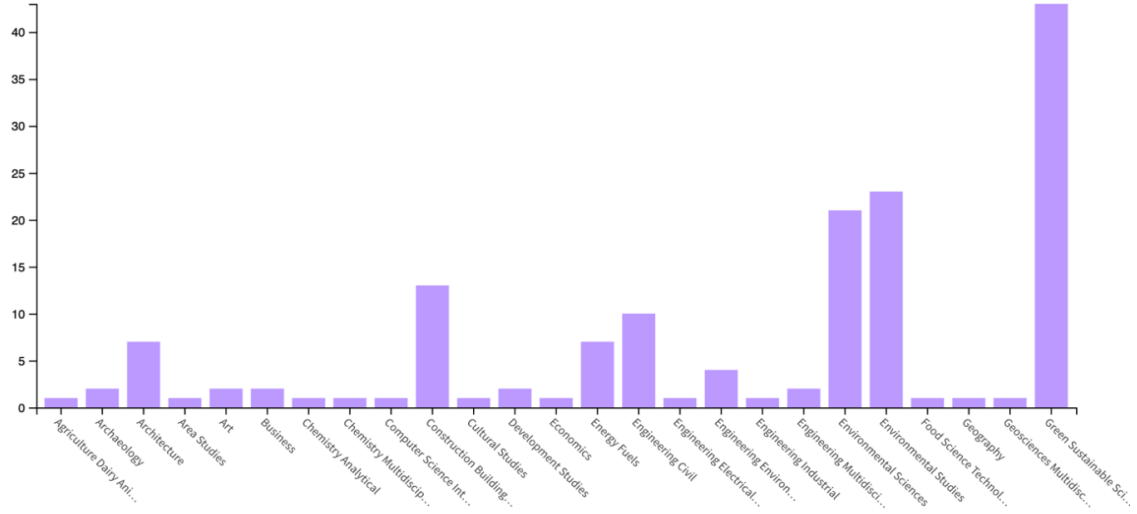
Avlulu konutun oluşumunda temel eksenler şunlardır (Abu Osbaa vd., 2021):

Ana eksen: Ana mekânların giriş ve çıkış yönleri.

İkincil eksen: Dış mekân veya servis alanlarına yönlendiren eksenler.

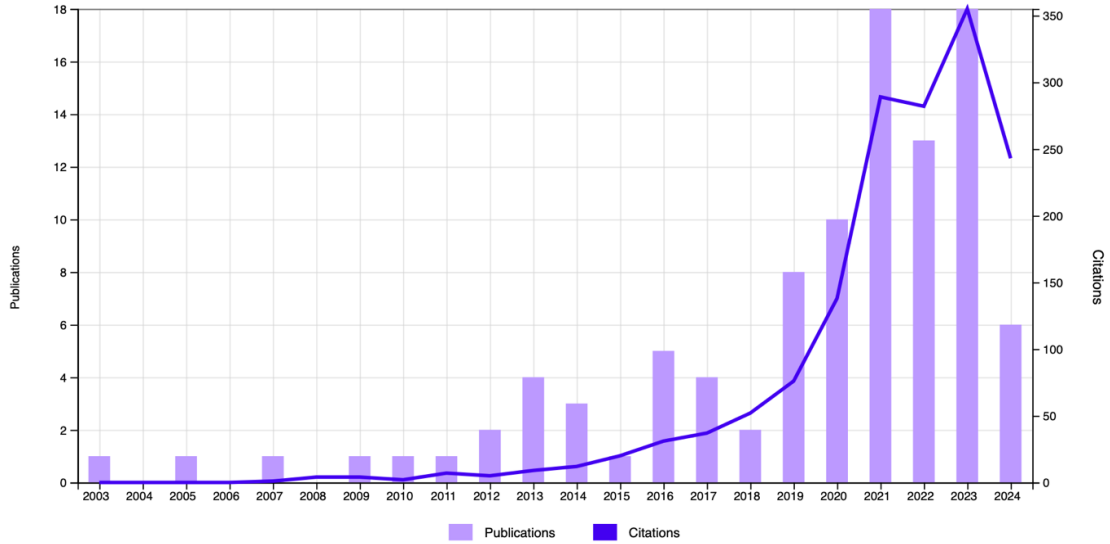
Evin yönlendirmesi belirlenerek, bu yönlendirmenin binanın yeni işleviyle ne kadar uyumlu olduğu değerlendirilebilir. Bu tasarım, çağdaş mimaride iç mekanları genişletmek ve sosyal etkinlikler için esnek alanlar yaratmak amacıyla kullanılabilir. Örneğin, avlular eğitim ve kültürel amaçlar doğrultusunda yeniden düzenlenebilir. Ayrıca, iç mekanlarla bütünleşerek işlevsel ve estetik amaçlara hizmet eden çağdaş mekanlara dönüştürülebilir. Böylece avluların, günümüzde sosyal ve çevresel amaçlar doğrultusunda kullanılmasına olanak sağlanabilir.

4. Sürdürülebilir Kalkınmaya Yönelik Bir Yaklaşım Olarak Avlulu Evlerin Yeniden İşlevlendirilmesi

Şekil 5 Yeniden İşlevlendirme ve sürdürülebilir kalkınma ilişkisine ait çalışmaların kapsamı.

Yeniden işlevlendirme, sürdürülebilir kalkınmaya yönelik birçok alanda uygulanabilir olmasına rağmen, toplulukların sürdürülebilir kalkınması bağlamında hâlâ mimarlıkta nispeten yeterince temsil edilmemektedir. Şekil 5'te gösterildiği gibi, Web of Science'tan seçilen, 2003'ten 2024'e kadar olan dönemi kapsayan 100 yayının analizine göre, salt mimarlık alanında yalnızca 7 makale yayınlanırken, "yeşil sürdürülebilirlik toplumu" alanında 40'tan fazla araştırma yapılmıştır. İkinci sırada çevre ile ilgili çalışmalar gelirken, bunu inşaat alanındaki araştırmalar takip etmektedir.

Şekil 6 Yeniden İşlevlendirme ve sürdürülebilir kalkınma ilişkisine ait çalışmaların yayın ve alıntılama sayısı.

Yeniden işlevlendirilme, sürdürülebilir kalkınmaya yönelik bir yaklaşım olarak ele alındığında, bu konudaki akademik çalışmaların ve alıntılarının sayısının son yıllarda büyük bir artış göstermesi, konunun akademik ve pratik alanda giderek daha fazla önem kazandığını göstermektedir. Şekil 6'da görüldüğü gibi, 2003-2012 yılları arasında yayın ve alıntı sayıları oldukça düşükken, 2013 yılından itibaren belirgin bir artış gözlemlenmektedir. Özellikle 2020-2023 yılları arasında yayın ve alıntı sayılarındaki artış dikkat

çekicidir. 2024 yılına gelince, henüz tamamlanmamış olsa da genel gidişat konunun giderek daha fazla ilgi görmeye başladığını göstermektedir. Son yıllarda, bina koruma yaklaşımı basit korumadan sürdürülebilirlik ve kentsel yenileme stratejilerinin önemli bir parçası haline gelmiştir. Bu değişim, bina ömrünü uzatmak, atıkları azaltmak, bünyesindeki enerjiyi yeniden kullanmak ve topluma önemli sosyal ve ekonomik faydalar sağlamak için uyarlamalı yeniden kullanımın önemini vurgulamaktadır.

Kentlerde tarihi değere sahip ve koruma altındaki yapıların yeniden kazandırılması, çeşitli önemli faydalar sunar. Öncelikle, bu süreç, tarihi yapıların özgün ruhunu ve kimliğini koruyarak kültürel mirasın gelecek nesillere aktarılmasına katkı sağlar. Ayrıca, bakımsız ve terk edilmiş binaların restore edilmesi, kentsel estetiği iyileştirir ve sosyal yaşamı canlandırarak toplumsal bağları güçlendirir (Benli ve Tekin Banaz, 2024).

Yeniden işlevlendirilmenin binaların ömrünü uzatması, yıkım atıklarını önlemesi, korunmuş enerjinin yeniden kullanımını teşvik etmesi ve topluma çevresel, sosyal ve ekonomik faydalar sağlaması nedeniyle önemlidir (Yung ve Chan, 2012). Yeniden kullanımın amacı, orijinal işlevini yitirmiş ancak iyi durumda olan tarihi binaların, mevcut ihtiyaçlara uygun yeni kullanımlara dönüştürülmesi ve böylece binanın korunmasını sağlamaktır (Osman, 2009). Çevresel faydalar da dikkate değerdir; tarihi binalar, bünyesindeki enerjiyi koruyarak yeni yapılardan daha sürdürülebilir hale gelir. Uyarlamalı yeniden kullanım, yaşam kalitesini artırma ve topluluk yaşanabilirliği ile sürdürülebilirliğini artıran yatırımları teşvik ederek geniş sosyal faydalar sunar ve sürekli bir finansman kaynağı sağlar. Orijinal yeniden kullanım, uyarlamalı yeniden kullanım ve bütünsel yeniden kullanım gibi stratejiler, sürekli bina yaşam döngülerini sağlar ve bozulmayı önler. Politika yapıcılar, bina yeniden kullanımının kentsel yenileme için stratejik değerini giderek daha fazla tanımaktadır (Ragheb ve Naguib, 2021).

Kentlerde tarihi değere sahip ve koruma altındaki yapıların yeniden kazandırılması ve değerlendirilmesi, yapısal kullanım potansiyeli taşıyan kültürel mirasların yaşatılabilmesi için önemlidir. Bir kültürel miras yapısının yeni bir işlev üstlenebilmesi için yalnızca korunması yeterli değildir; aynı zamanda içinde yer aldığı kentsel dokunun analiz edilerek özgünlüğünün korunması sağlanmalıdır (Sowińska-Heim, 2020). Sürdürülebilirlik kavramlarının yeniden işlevlendirme ile birlikte uygulanması, şehirlerdeki ihmal edilmiş tarihi için daha iyi bir çözüm sunar. Bu süreç, kültürel mirasla ilişkili değerleri sadakatle yansıtan çeşitli özellikleri koruyarak, yerin otantikliğini sürdürmesini sağlar. Yeniden işlevlendirme, çevresel sürdürülebilirlik (malzeme ve kaynak verimliliğini artırma), ekonomik sürdürülebilirlik (maliyetleri azaltma) ve sosyal sürdürülebilirlik (yerin güçlü hafızası) gibi faydalar içerir (Ragheb ve Naguib, 2021; Bullen ve Love, 2011).

Tarihi binaların yeniden işlevlendirilmesi, özellikle gelişmekte olan ülkelerde kentsel koruma alanında giderek yaygınlaşmaktadır. Tarihi binaların miras koruma değerlerini dikkate alarak ve binaya günümüzde uygulanabilir bir kullanım vererek bu süreç desteklenir. Mevcut bina yapısının işlevsel olması durumunda, yeniden işlevlendirme geliştiriciler için öncelikli bir yöntem olmalıdır. Miras binalarının uzun vadeli sürdürülebilirliğini artırmak için yenilikçi yollar bulunmalı ve her durum için ayrı ayrı değerlendirmeler ile yeniden kullanım yöntemleri geliştirilmelidir (Ragheb ve Naguib, 2021).

Genel olarak, yapıların yeniden işlevlendirilmesinde işlevsel tasarım performansı önemli kriterlerden biri olarak kabul edilir. Bu bağlamda, avlunun işlevsel performansına ve binanın yeni işlevine verdiği yanıtın boyutuna odaklanılabilir. Avlu, evin kalbi ve merkezi olarak kabul edilir ve bu nedenle avlulu evlerin işlevsel performansı belirli kriterlere göre değerlendirilebilir. Bazı araştırmalara göre, avlunun içe dönmesi, binanın yeni işlevine olumlu bir etki yapmaktadır. Avlu, toplanma, çeşitli etkinliklerin gerçekleştirilmesi ve sosyal etkileşim için çok amaçlı bir alan sunar ve bu, binanın çağdaş işlevselliğiyle uyumlu bir şekilde tasarlanmıştır. İç mekanların avluya ve girişe yönelmesi, binanın işlevsel uyumunu artırırken, avlunun genellikle kare veya dikdörtgen şeklinde olması bu uyumu destekler. (Abu Osbaa

Ayrıca, zaman dilimini temsil eden renkler, belirli konuların nasıl evrildiğini ve hangi yıllarda daha fazla ilgi gördüğünü ortaya koyarak sosyal sürdürülebilirlik alanındaki gelişmeleri ve değişimleri analiz etme fırsatı sunar. Örneğin, 2020'den itibaren döngüsel ekonomi, kentsel alan ve kültürel miras gibi konuların ön plana çıktığı görülmektedir.

Geleneksel avlulu evlerin sosyal ve kültürel açıdan sunduğu önemli değer, bu yapıların sosyal ve kültürel sürdürülebilirlik açısından etkili bir şekilde değerlendirilmesini gerektirmektedir. Avlulu evlerin yeniden işlevlendirilmesine yönelik ölçütlerin belirlenmesi süreci, önceki çalışmaların sunduğu çerçevelere dayanarak şekillendirilmiştir. Bu ölçüt listesi, farklı türdeki miras yapılarına yönelik yeniden işlevlendirme çalışmaları, sosyal ve kültürel sürdürülebilirlik ana eksenleri çakıştırılarak oluşturulmuştur. Yeniden işlevlendirme genel kapsamda sosyal ve kültürel normları, sürdürülebilir kalkınmayı, karar almayı ve yerel kimliği içermektedir. Bu çalışmada avlulu konutların yeniden işlevlendirme sorunsalı aşağıdaki parametreler bağlamında incelenmiştir:

- Kültürel mirasa değer verilmesi
- Kamu Farkındalığı ve Kimlik
- Toplum Katılımını Artırmak / Halkı Tasarım Aşamasına Dahil Etmek ve Projeyi ve Yeni Kullanımı Güçlendirmek / Halkın İhtiyaçları
- Önceki Kullanımların ve Kullanıcıların Hikayesini Anlatmanın Önemi [Sürekliliğin korunması]
- Yatırımcılar ve Bina Kullanıcıları Arasında İşbirliğinin Teşviki
- Ekonomik Amaçlar ve Mimari Kimlik

5. Suriye'deki Avlulu Evlerin Sosyokültürel Sürdürülebilirlik Kriterleri Açısından İncelenmesi

5.1 Suriye'deki Avlulu Evlerinin Bölgesel Kültürel Kimliği ve Mimarisi

Suriye'nin Eski Şam Şehri'nde (Eski Şam) yer alan evler, şehir surlarının içinde veya hemen dışında bulunmaktadır. Şam, dünyadaki en eski kesintisiz yerleşim yerlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Şehirdeki geleneksel avlulu evler, 16. yüzyılın sonlarından 19. yüzyıla kadar inşa edilmiştir. 20. yüzyılın sonları ve 21. yüzyılın başlarında ise önemli rehabilitasyon çalışmaları gerçekleştirilmiştir (Major, Radu ve Tannous, 2022). Suriye'deki mimari üslup ve tarihi etkilerle şekillenen avlulu evlerde, bölgesel kültürel kimliğin derinlemesine kök saldığı izlenebilir. Özellikle Şam tipolojileri, Suriye'nin kültürel mirasının çeşitliliğini sergileyen Arap, Osmanlı ve Akdeniz unsurlarının zengin bir karışımını yansıtır. Bu avlulu evler, Suriye'nin tarihi anlatısını ve kültürel kimliğini temsil eder (Aboukhater, 2020).

Coğrafya, iklim ve topografi, sosyal yapıları ve yaşam tarzlarını etkilerken, inşa edilen çevre de bu sosyal uygulamaları yansıtır ve şekillendirir; şehir için benzersiz bir kültürel çerçeve oluşturur (Ünlü, 2017). Suriye'deki avlulu evlerin mimarisi, doğal, sosyal ve inşa edilmiş çevrelerden etkilenir ve bu da ayırt edici bir kentsel kimlik yaratır. Şehir içindeki mekânsal deneyimler, bu sosyal uygulamaları şekillendirir ve evlerin karakterini tanımlar.

Geleneksel Suriye eyvanlı-avlulu evleri, bir veya daha fazla avlunun etrafında organize edilmiştir. Evler, kare, dikdörtgen veya eğik planlı avlu ve onu saran bir ila dört kanattan oluşur. Kanatların sayısı, parsel büyüklüğü ve ev sahibinin ekonomik gücü ile ilgilidir. Yapı kanatları bir veya iki katlıdır. Dış avlu selamlık, iç avlu ise harem olarak kullanılır. Ana giriş kapıları sade olup, girişten sonra gizlilik sağlayan bir kapının bulunduğu dar bir koridor yer alır. Yapının dış cephesi sade, iç avlusu ise dekoratif unsurlarla bezelidir. Avlunun merkezinde "bürke" adı verilen fıskiye bir havuz veya kuyu bulunur ve peyzajında yasemin, gül ve narenciye ağaçları yer alır (Erarslan, 2020). Evin avlusunun merkezietti, tüm odalar ve tesisler ile

sürekli bağlantılar sağlar. Avlu, odalardan görünürlük sağlar, doğal ışık ve doğa ile bağlantı sunar. Evin kapılarından koridor aracılığıyla avluya, ardından odalar ve merdivenlere hareket, avluların yarı-kamusal doğasını vurgular. Bu tasarım, özel alanlarda kamusalılığı içeren dış dünyaya açıklığı temsil eder. Avlu, kamusal alanla özel alan arasındaki geçişin son aşamasını oluşturur (Eissa, 2022). Sosyal, kültürel ve dini faktörler, Suriye'deki avlulu ev tipolojisinin şekillenmesinde çok önemli bir rol oynamıştır. Mahremiyete verilen önem, evin içe dönük mekânsal organizasyonunu büyük ölçüde şekillendirmiştir (Dabbour, 2020). Suriye'deki avlulu evler, mahremiyet, cinsiyet ayrımı ve misafirperverliğin önemini vurgulayan belirgin bir yerleşim düzenine sahiptir. Bu değerler, Orta Doğu bölgesindeki geleneksel İslami ev mimarisinin temel değerlerindedir (Al-Mohannadi vd., 2020).

Suriye'deki avlulu evler, geniş aile yapısının bağımsız birimlerde işlev görmesine olanak tanırken, aile bağlarını güçlü tutacak şekilde düzenlenmiştir. Geçmişte haftalık olarak düzenlenen avlu davetleri oldukça yaygındı; misafirler yemeğe davet edilir ve avluda folklorik müzik grupları eşliğinde eğlendirilirdi. Kadınlar için düzenlenen davetler de sıkça yapılırdı ve bu etkinlikler hem aile içindeki hem de mahalledeki sosyal bağları güçlendirirdi (Zein Al Abidin, 2005).

Avlulu evin biçimi, Suriye'deki sosyal yapıdaki değişikliklere rağmen hala Suriye'deki çağdaş ev yaşamıyla ilgili bazı özellikler barındırmaktadır. Ancak, bu durum geleneksel avlulu evin çağdaş aile yaşamına uyumunu bir ölçüde etkilemiştir (Zein Al Abidin, 2005). Bu uyumsuzluk, birçok Şam evinin terk edilmesine yol açmış ve geleneksel evlerin kamu veya özel okullar, restoranlar ve lüks butik oteller gibi farklı işlevlerle yeniden kullanıma açılmasını zorunlu kılmıştır. Bu bağlamda, Damaskosu Üniversitesi Restorasyon Bölümü için bir mimari araştırma merkezi haline gelen Al-Baroudi Evi'nden bahsetmek önemlidir.

5.2 Al Baroudi Evi

Al-Baroudi evi, Şam şehrinde, surların dışında, kemerler altındaki Qanat Al-Zaqq bölgesinde, tarihsel olarak Al-Zawat Mahallesi olarak bilinen yerde bulunmaktadır. Şehir duvarlarının dışındaki (Şekil 8) en önemli Şam evlerinden biri olarak, tarihi 19. yüzyılın başlarına dayanmaktadır (Dali, 2024).

Şekil 8 Al-Baroudi Evi'nin konumu (Google Earth, 2024).

5.2.1 Baroudi Evi'nin Tarihçesi

Evin inşası, on dokuzuncu yüzyılın başlarında Barudi ailesi tarafından yapılmış ve nesiller boyunca kullanılmıştır. Fahri Al-Baroudi'nin yaşamı boyunca, ev önemli tarihi olayların merkezi ve entelektüellerin buluşma noktası olmuştur. 1950'lerin başlarında evin mülkiyeti, 1954 yılında İbn Zeydun matbaasını kuran gazeteci Vecih Beydun'a geçmiştir ve bu matbaa 1970'lere kadar faaliyetine devam etmiştir. Şam Valiliği'ne geçmiş ve 1980'lerde Genel Müdürlük tarafından tescil edilmiştir (Damapedia, 2023).

2000lerin başında Şam Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'ne tahsis edilen ev, restore edilip tarihi binaların restorasyonu için bir öğrenci merkezi olmuştur. Günümüzde, Turizm Bakanlığı tarafından yürütülen mimari araştırmalar burada yapılmakta ve toplumla bağlantı sağlanmaktadır.

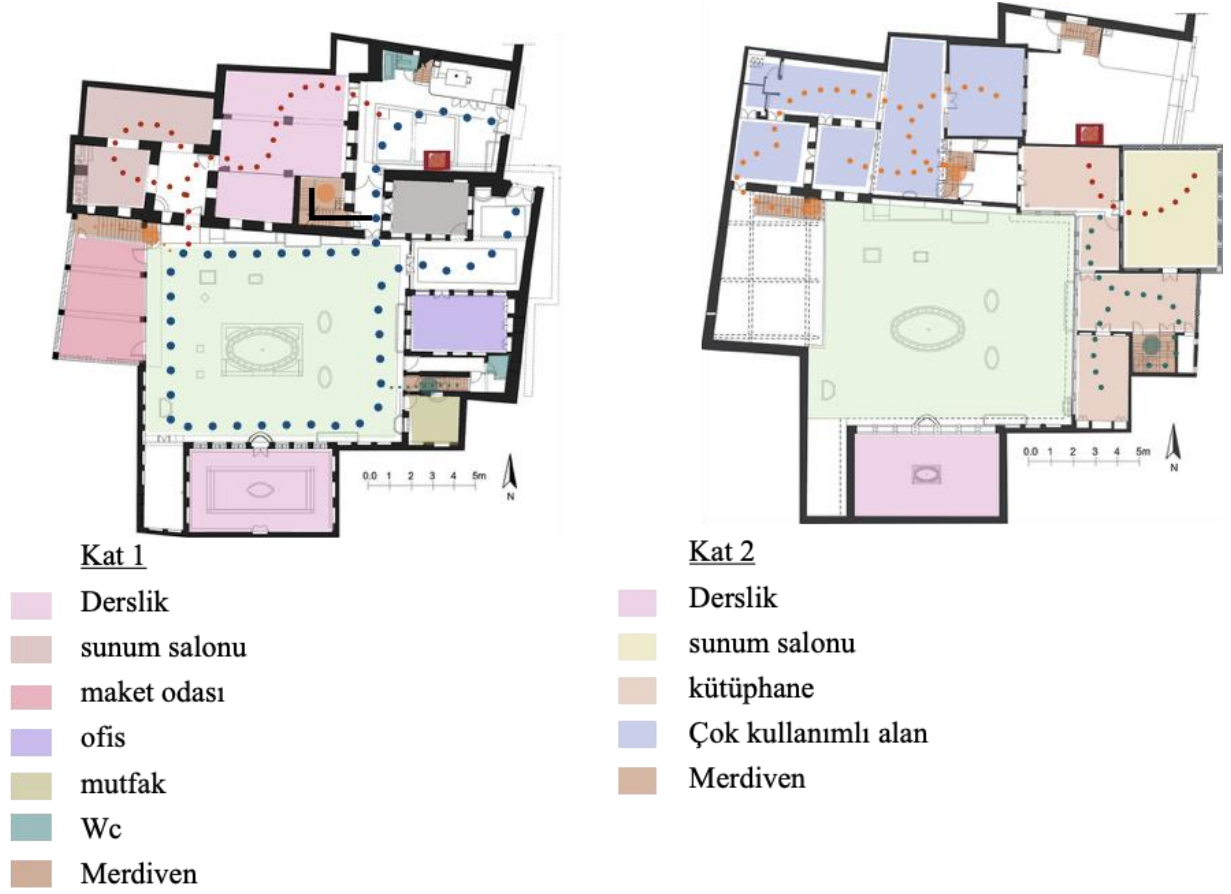
Günümüzde, kuzey bölümü Şam Üniversitesi'ne aittir ve Mimarlık Fakültesi'ne bağlı Miras Alanları Restorasyon ve Rehabilitasyon Merkezi olarak kullanılmaktadır. 2008 yılında rehabilitasyon ve restorasyon çalışmaları yapılmış, altyapı ve ağlarla donatılmıştır (Damascus University, 2023).

5.2.2 Al-Baroudi Evinin Mimari Özellikleri

Bu çalışmada ele alınan Kuzey bölümünde, iki katlı resepsiyon (al-Salamlik) ve hizmet (al-Khadamlik) kanatları yer alır. Zemin katta sekiz, birinci katta ise dokuz oda ve salon bulunur, bodrum veya üst kat (Tayyarh) yoktur. Chadbekia Caddesi'ne bakan cephesi, Avrupa etkilerini yansıtır ve birinci katta bir salon bulunmaktadır. İki girişten doğu olanı hizmetçi bölümüne, kuzey olanı ise lüks Salamlek Süiti'ne açılır. Ana salondan dikdörtgen bir salona geçilir; güney duvarında zemin kat salonuna, batı duvarında cennet avlusuna açılan kapılar vardır. (Dali, 2024) Avlu, dikdörtgen şeklinde olup, ortasında "mazi" taşından yapılmış büyük oval bir su havuzu bulunur ve zemin kireçtaşı ve bazalt ile döşenmiştir. Cennet avlusunun iç duvarları siyah bazalt taşı ve ahşapla kaplanmıştır, her iki kat seviyesindeki avluya kemerli pencerelerden bakılmaktadır (Şekil 9). Ana salona, cennet mekânının güney tarafından çift kanatlı ahşap bir kapı ile girilir ve mermer kakmalar ile dikkat çeker. (Dali, 2024) Araştırma merkezi evin kuzey kısmında yer almakta ve çeşitli işlevler içeren bir dizi mekândan oluşmaktadır. Bu mekânlar arasında iki çalışma salonu, bir sunum salonu, maketlerin sergilendiği bir oda, çalışan ofisleri, bir mutfak ve tuvaletler yer almaktadır. Girişin solunda yer alan hizmetli avlusuna kütüphaneye erişimi sağlamak üzere bir asansör eklenmiştir. İkinci katta, yurt dışından gelen heyet ve misafirleri ağırlayan sergi salonunun yanı sıra, dört büyük odayı kapsayan bir kütüphane bulunmaktadır. Ayrıca, seminer, sergi ve sunum gibi çok amaçlı kullanıma yönelik 5 odadan oluşan bir alan mevcuttur (Şekil 10).

Şekil 9 Al-Baroudi'nin Evi'ndeki avlu (Fakhri Al-Baroudi Merkezi, 2022).

Şekil 10 Al-Baroudi ev planları yazar tarafından (Dali, 2024)'den uyarlanarak düzenlenmiştir.

• **Al-Baroudi Evi'nin Yeniden İşlevlendirilmesi ile Soyut ve Somut Kültürel Mirasın Korunması:**

Al-Baroudi Evi'nin yeniden işlevlendirilmesi hem somut hem de soyut kültürel mirasa olan derin bağlılığıyla dikkat çeken bir projedir. Bu çerçevede hem binanın fiziksel yapısının korunması hem de eğitim ve araştırma gibi somut olmayan kültürel faaliyetlerin desteklenmesi amaçlanmıştır. Şekil 11'de derslerin yapıldığı salon görülmektedir. Geleneksel evlerdeki salonların boyutları, bu alanlara yeni işlevlerin kazandırılmasına olanak sağlamış ve geleneksel yapıların restorasyonu ile rehabilitasyonuna yönelik programın hedefleri doğrultusunda, salonların geleneksel görünümü korunmuştur. Yeniden işlevlendirilmesi, tarihi yapıların korunmasını sağlarken toplumsal etkinlikler gibi kültürel faaliyetlerin gerçekleştirilmesine de imkân tanımaktadır. (Şekil 12) Bu süreç, mekânın kültürel değerlerini yeni bir anlamla buluşturmakta ve böylece tarihi mirasın yaşatılmasına katkıda bulunmaktadır.

Şekil 11 Derslik (Damascus University, 2023).

Şekil 12 Sunum salonu (Damascus University, 2023).

- **Önceki Kullanımların ve Kullanıcıların Hikayesini Anlatmanın Önemi:**

Al-Baroudi Evi'nin restorasyonu, avlulu evlerin tasarımını ve işlevini çağdaş ihtiyaçlara uyarlayarak eğitim, araştırma, sergi ve toplantı gibi çeşitli kullanımlara uygun bir yapı sağlamıştır (Şekil 13). Avlu, yeni işlevlerle etkili bir şekilde bütünleşerek çok amaçlı potansiyelinden en iyi şekilde yararlanmaktadır. Ziyaretçiler ve misafirlerle buluşma alanı olarak hizmet veren avlu, aynı zamanda öğrencilerin çizim yapması için kapalı alanlardan daha fazla rahatlık sunan bir mekân olarak da işlev görmektedir. Bu bağlamda avlu, bir "açık hava sınıfı" olarak değerlendirilebilir. Al-Baroudi Evi'nin tarihsel ve mimari özelliklerinin korunması, önceki kullanımların ve kullanıcıların hikayelerinin yaşatılmasına imkân tanıyarak yapının tarihsel sürekliliğini ve kimliğini muhafaza etmesine katkıda bulunmuştur. Avlu, çok yönlü işlevlere uyum sağlayarak geçmişte olduğu gibi günümüzde de çeşitli kullanım amaçlarına uyarlanabilecek niteliktedir. (Şekil 14).

Şekil 13 Al-Baroudi Evi Kütüphanesi (Öğrenci görüşmeleri) (Fakhri Al-Baroudi Merkezi, 2023).

Şekil 14 Al-Baroudi Evi'nde avlu çeşitli amaçlarla kullanılıyor (Fakhri Al-Baroudi Merkezi, 2023).

- **Kamu Farkındalığı ve Kimlik Bilinci:**

Sosyal ve akademik ihtiyaçlar göz önünde bulundurularak, bina topluluk etkinlikleri, sergiler ve toplantılar için uygun bir alan olarak yenilenmiştir. Bu yenileme, katılımın ve sosyal etkileşimin artmasına katkıda bulunmuştur. Şam Üniversitesi'nin Miras Alanları Restorasyon ve Rehabilitasyon Merkezi olarak kullanılması, yerel kimlik bilincini güçlendirmiş, avlunun korunması ve yeniden işlevlendirilmesi sayesinde ziyaretçilerin bu tarihi mekâna olan farkındalığını artırmış ve yerel kimlik duygusunu pekiştirmiştir. Alanda maketlerin sergilenmesi ve restorasyon projeleri için salonların bulunması, çevredeki farklı yaş gruplarından topluluğun ilgisini çeken bir mekân oluşturmuştur. Resimde (Şekil 15), bölgenin mirasını ve tarihini tanıtmaya amacıyla merkeze gelen ortaokul öğrencileri için düzenlenen bir gezi görülmektedir.

Şekil 15 Ortaokul öğrencileri için Al-Baroudi'nin evine turu (Fakhri Al-Baroudi Merkezi, 2023).

- **Yatırımcılar ve Bina Kullanıcıları Arasında İşbirliğinin Teşviki:**

Al-Baroudi Evi, Şam Üniversitesi ve restorasyon projelerinde yer alan diğer yatırımcılar arasında bir iş birliği merkezi olarak kabul edilmektedir. Bu iş birliği, binanın etkin kullanımını sağlarken, kullanıcılar arasındaki etkileşimi ve iş birliğini artıran bir odak noktası oluşturmuştur. Ayrıca, bölgedeki restorasyon projelerinden sorumlu yetkililer arasında koordinasyon sağlanmıştır.

- **Ekonomik Amaçlar ve Mimari Kimlik:**

Restorasyon süreci hem tarihi binanın korunmasını hem de ekonomik değer yaratılmasını hedeflemektedir. Bu operasyon, bölgedeki eski evlerin restorasyonunu destekleyerek topluma fayda sağlamayı amaçlamaktadır.

SONUÇ:

Avlulu yapılar, mimari tarihte önemli bir yere sahip olup, insanların yaşam tarzlarının, inançlarının ve sosyal yapılarının bir yansıması olarak şekillenmiştir. Tarihi binaların yeniden kullanımı, çevresel ve ekonomik faydalar sağlayarak, bu yapıların çağdaş ihtiyaçlara uyumlu hale getirilmesini ve uzun vadeli korunmasını hedeflemektedir. Literatürde, iç avlulu yapıların tarihsel evrim süreçleri, çağdaş mimari ihtiyaçlara nasıl adapte edilebilecekleri ve mevcut sosyal yapı ile kültürel normlarla nasıl uyum sağlayabilecekleri üzerinde durulmuştur. Avlular, yapıların ortasında yer alan, üstü açık ve duvarlarla çevrili alanlar olarak tanımlanır ve bu alanlar enerji verimliliği sağlayarak sürdürülebilir yaşam alanları sunar. İslam mimarisinde avlu, mimarinin kalbi olarak kabul edilir ve sosyal, çevresel, psikolojik amaçlara hizmet eder. Geleneksel avlulu evler, mahremiyet ve iklim koşullarına uygun olarak tasarlanmış olup, yeni işlevlerle birleştirilebilir. Yeniden işlevlendirme süreci, binaların çöküşünü önler,

ömürlerini uzatır, yıkım atıklarını azaltır ve çevresel, sosyal ve ekonomik faydalar sağlar. Ayrıca, çevresel sürdürülebilirliği artırır, ekonomik tasarruf sağlar ve sosyal dayanıklılığı güçlendirir. Ayrıca, iklim dostu tasarımları sayesinde enerji verimliliğini artırır ve sürdürülebilir yaşam alanları sağlar. Avlulu evlerin şekli yeni işlevin seçimini etkiler. Bu geçiş alanları yeni işlevler kazanabilmektedir. Kültürel kullanımın özünü korurken avluların esnek şekil ve tasarım seçenekleri, çevre kısıtlamalarına uyum sağlayarak yerel iklimsel verimliliğini artırmaktadır. Evin yönlendirmesini belirleyerek, bu yönlendirmenin binanın yeni işleviyle ne kadar uyumlu olduğunu değerlendirilebilir. Geleneksel Orta Doğu avluları, mahremiyet sağlayan ve kış ve yaz için ayrı alanlar sağlayan yüksek duvarlarla çevrili özel bir yapı sağlar. Geleneksel avlulu evler, sosyal etkinlik alanları veya kültürel amaçlı açık oturma alanları olarak yeniden işlevlendirilebilir.

Avlular, sosyal sürdürülebilirlik ve kültürel miras açısından büyük bir öneme sahiptir. Avlular, topluluk kimliğini koruma, sosyal etkileşimi artırma ve çevresel sürdürülebilirliği destekleme gibi çok boyutlu bir rol oynamaktadır. Geleneksel Arap evlerinde avlular, topluluk bağlarını güçlendirirken, mahremiyet ve kültürel değerleri de yansıtır. Ayrıca, ortaya çıkan kriterler, yeniden kullanım uygulamalarında somut ve soyut kültürel mirasa değer verilmesini, kamu farkındalığını ve kimlik duygusunu güçlendirmeyi, toplum katılımını artırmayı, önceki kullanımların ve kullanıcıların hikayelerinin yaşatılmasını ve yatırımcılar ile bina kullanıcıları arasında iş birliğini teşvik etmeyi içerir. Bu kriterler, tarihsel ve kültürel mirası korumak, mekânsal konforu ve çevresel sürdürülebilirliği sağlamak ve toplumsal etkileşimi artırmak için önemlidir.

Çalışma, geleneksel avlulu evlerin, özellikle Suriye gibi kültürel mirası zengin bölgelerde, korunmasının önemini vurgulamaktadır. Geleneksel avlulu evler, terk ve yıkım sonrası toplumsal yeniden yapılanma süreçlerinde büyük bir potansiyele sahiptir. Bu çerçevede, Al-Baroudi Evi'nin restorasyonu hem fiziksel hem de kültürel mirası koruyarak toplumsal fayda sağlamış ve çeşitli kullanımlara uygun bir yapı sunmuştur. Eğitim, araştırma, sergi ve toplantı gibi fonksiyonlarla uyumlu hale getirilmiş olan yapı, toplum katılımını artırmış ve sosyal etkileşimi teşvik etmiştir. Restorasyon süreci, binanın etkin kullanımını sağlayan ve kullanıcılar arasındaki etkileşimi artıran bir iş birliği merkezi oluşturmuştur. Ayrıca, bölgedeki restorasyon projeleriyle koordinasyon sağlanmış ve ekonomik değer yaratılmıştır. Böylece, ekonomik ve sosyal sürdürülebilirlik birbirini destekleyerek hem ekonomik kalkınmayı hem de toplumsal uyumu sağlar. Al-Baroudi Evi'nin modern işlevlerle uyumlu hale getirilmesi, tarihsel sürekliliği ve toplumsal ihtiyaçları karşılayan başarılı bir yaklaşımı temsil etmektedir.

Geleneksel avlulu evlerin korunması, Suriye'nin kültürel mirasının korunması açısından kritik öneme sahiptir. Bu yapıların korunması, ülkenin tarihi ve kültürel kimliğinin gelecek nesillere aktarılmasını sağlar ve toplumsal yeniden yapılanma süreçlerinde önemli bir rol oynar. Bu yapılar, tarihi ve kültürel kimliğin gelecek nesillere aktarılmasını sağlar ve toplumsal yeniden yapılanma süreçlerinde önemli bir rol oynar. Bu yapılar, çevresel sürdürülebilirliği artırırken, eğitim ve kültürel etkinlikler için uygun alanlar sunarak toplumsal etkileşimi teşvik eder.

Etik Standart ile Uyumluluk

Çıkar Çatışması: Yazar(lar), bu çalışmada herhangi bir çıkar çatışmasının bulunmadığını beyan eder. Eğer çıkar çatışması mevcut ise, bu durumun ayrıntıları ve nasıl çözüleceği, ıslak imzalı Çıkar Çatışması Beyan Formu ile birlikte belirtilmelidir. Bu form, makale süreç dosyasına eklenmek üzere her bir yazar tarafından ayrı ayrı imzalanmalıdır

Etik Kurul İzni: "Bu çalışma için etik kurul iznine gerek yoktur. Buna ilişkin ıslak imzalı onam formu, makale süreç dosyasına eklenmiştir."

Finansal Destek: "Finansal destek bulunmamaktadır."

Teşekkür: "Teşekkür edilecek kişi veya kurum bulunmamaktadır."

KAYNAKÇA:

Abdullah, H., Taha, M., Omar, R., & Gawish, O. (2022) The courtyard and its functional importance in religious and civil architecture during the Islamic era. *International Journal of Tourism and Hospitality Studies (IJTHS)*, 2(1), 11-53.

Aboukhater, R. (2020). Culture-led urban development initiative in a world heritage city: The case study of the Old City of Damascus in Syria. *ISPRS Archives of the Photogrammetry, Remote Sensing and Spatial Information Sciences*, XLIV-M-1-2020, 573–580. <https://doi.org/10.5194/isprs-archives-XLIV-M-1-2020-573-2020>

Abu Osbaa, R., Darma, O. M. A., Al-Hassan, O. M., & Hassan, M. A. S. (2021) The impact of redesigning and using the inner courtyard on the functional and aesthetic structure in contemporary architecture from the perspective of interior designers and practitioners. *Journal of Science and Technology: In Human Sciences*, 22(1), 19-44.

Açanal, S., & Gönül, B. (2015). Geleneksel Urfa konutunun konukevi dönüşümü: Hacı Abo Evi. *Beykent Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 8(1), 1–31.

Akalın, I. ve Halık, Ş., (2011). *Türkçe Sözlük* (11. Baskı) T.C. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

Almajidi, B. H., & Hameed, T. M. (2020). The role of the internal courtyard in organizing the function and shaping architecture. *Journal of Engineering Sciences of the Union of Arab Universities*. 27(2), 135–146.

Al-Mohannadi, A., Furlan, R., & Major, M. D. (2020). A cultural heritage framework for preserving Qatari vernacular domestic architecture. *Sustainability*, 12(18), 7295. <https://doi.org/10.3390/su12187295>

Baiz, W. H., & Fathulla, S. J. (2017). Urban Courtyard Housing Form as a Response to Human Need, Culture and Environment in Hot Climate Regions: Baghdad as a Case Study. *International Journal of Engineering Research and Applications*, 06(09), 10–19. <https://doi.org/10.9790/9622-0609011019>

Bekleyen, A., & Korkmaz, N. M. (2012). An evaluation of Akabe mass housing settlement in Şanlıurfa, Turkey. *Konut ve Yapılı Çevre Dergisi*, 28, 293-309.

- Benli, A. C., & Tekin Banaz, H. (2024). Tarihi Kent Yapılarının Eğitim Yapısına Dönüşümü: Kadir Has, Bilgi, Mardin Artuklu ve Toros Üniversitesi Mimarlık Fakülteleri. *Kent Akademisi*, 17(4), 1361-1398. <https://doi.org/10.35674/kent.1429161>
- Bullen, P., & Love, P. (2011). Adaptive reuse of heritage buildings: Sustaining an icon or eyesore. *2011 Construction and Building Research Conference (COBRA) Bildirileri*, 1652-1662. <https://espace.curtin.edu.au/handle/20.500.11937/37189>
- Dabbour, L. (2020). Morphology of quarters in traditional Arab Islamic cities: A case of the traditional city of Damascus. *Frontiers of Architectural Research*, 10 (1), 50-65. <https://doi.org/10.1016/j.foar.2020.11.004>
- Dali, A. (2024). بيت البارود. (Al-Baroudi evi). *Suriye'deki Eski Eserler Ansiklopedisi*. <https://arab-ency.com.sy/artifacts/details/1243/3>
- DamaPedia. (2022). بيت فخري البارودي (Fakhri Al-Baroudi'nin evi) <https://damapedia.com/house-of-fakhry-al-baroudi>
- Damascus University. (2008). ماجستير التأهيل والتخصص في ترميم المباني التاريخية وإعادة تأهيل المواقع الأثرية. تجربة. وطنية رائدة في مجال تخصصه *Tarihi yapıların restorasyonu ve arkeolojik alanların rehabilitasyonu alanında yeterlilik ve uzmanlık alanında yüksek lisans derecesi... kendi uzmanlık alanında öncü bir ulusal deneyim.* <https://www.damascusuniversity.edu.sy/index.php?lang=1&set=4&type=1&id=7159>
- Delsante, I., & Zheng, C. (2018). Contemporary Chinese architects and type: Courtyard based case studies in Shanghai area. *Athens Journal of Architecture*.4(4), 289-404.
- Dris, N. (2016). Tourism and heritage: The paradoxes of a risky relationship in the Maghreb. *Athens Journal of Tourism*,3(4), 319-327.
- Eissa, M: (2022). The traditional courtyard house of Syria and Egypt: Sustainable adaptation of historic buildings in contemporary urban fabric. *RepositóriUM, Minho Üniversitesi*. <https://hdl.handle.net/1822/75789>
- El-Wakil.A/Caravane Earth. (2022, Nov 26). *Title of video* [Documentary: Architect Abdelwahed El-Wakil]. *YouTube*. <https://www.youtube.com/watch?v=arTivLicuEs>
- Elwerfalli, M. (2016). *Contemporary Courtyard Houses of Libya* [Doctor of Philosophy]. the University of Manchester.
- Erarslan, A. (2020). Eyvanlı avlulu ev geleneğinde tipolojik varyasyonlar: Suriye, Mısır, Irak ve İran eyvanlı avlulu ev örneklerinin karşılaştırmalı analizi. *İstanbul Aydın Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Bölümü*.
- Fathy, H. (1986). *Natural energy and vernacular architecture: Principles and examples with reference to hot arid climates*. (W. Shearer & A. Sultān, Eds.). Chicago Üniversitesi Yayınları.
- Fakhri Al-Baroudi Merkezi - Mimarlık Fakültesi - Şam Üniversitesi. (2023). *Fakhri Al-Baroudi Merkezi*. <https://www.facebook.com/profile.php?id=100075944227323>
- Forés, J. (2004). *Courtyard housing: Environmental approach in architectural education*. Barcelona Mimarlık Okulu, Universitè Politècnica de Catalunya.

- Gupta, R., & Joshi, M. (2021). Courtyard: A look at the relevance of courtyard space in contemporary houses. *Civil Engineering and Architecture*, 9(7), 2261-2272. <https://doi.org/10.13189/cea.2021.090713>
- Hassan, N. M. (2003). *Principles of architectural design of courtyard building types*. Assiut University, Assiut, Egypt.
- Le Corbusier. (2009). *Şark Seyahati, İstanbul 1911* (A, Tümertekin Çev.). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları. (3. Baskı). İstanbul: Türkiye.
- Major, M. D., Radu, A.-T., & Tannous, H. O. (2022). Spatial culture of traditional Syrian courtyard houses in Old Damascus. *International Journal of Architectural Research*, 16(2), 215-229. <https://doi.org/10.1108/IJAR-01-2022-0013>
- Osman, D. (2009). *A methodology for developing urban pathways of historical districts in Egypt*. (PhD Thesis), Helwan University, Department of architecture, Faculty of fine arts.
- Petrucchioli, A. (2007). *After Amnesia: Learning from the Islamic Mediterranean Urban Fabric*. ICAR. <https://books.google.com.tr/books?id=JIVOAAAAYAAJ>
- Ragheb, G. A., & Naguib, I. M. (2021). Empowering criteria for effective adaptive reuse of heritage buildings in Egypt. *International Journal of Sustainable Development and Planning*. 16(6), 1061-1070. <https://doi.org/10.18280/ijmdp.160607>
- Rapoport, A. (1969). *House form and culture*. Prentice-Hall. ISBN: 9780133956733
- Sökmen-Kök, D., & Uşma, G. (2022). Yeniden kullanım ve özgünlüğünden uzaklaştırılan yerel kimlik ve mimari: Antakya Zenginler Mahallesi örneği. *Turkish Studies*, 17(3), 627-647. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.62299>
- Sowińska-Heim, J. (2020). Adaptive reuse of architectural heritage and its role in the post-disaster reconstruction of urban identity: Post-communist Lodz. *Sustainability*, 12(19), 8054. <https://doi.org/10.3390/su12198054>
- Ünlü, T. S. (2017). Kent kimliğinin oluşumunda kentsel bellek ve kentsel mekan ilişkisi. *Planlama*, 27(2), 53-65. <https://doi.org/10.14744/planlama.2017.06078>
- Voordt, D. J. M. van der, & Wegen, H. B. (2005). *Architecture in use: An introduction to the programming, design and evaluation of buildings*. Oxford: Architectural Press. https://www.researchgate.net/publication/380312162_Degisime_Aracilik_Etkin_Tasarim_ile_Surdurulebilir_Gelecege_Dogru
- Yung, E. H. K., & Chan, E. H. W. (2012). Implementation challenges to the adaptive reuse of heritage buildings: Towards the goals of sustainable, low carbon cities. *Habitat International*, 36(3), 352–361.
- Zein Al Abidin, E. M. (2005). The courtyard houses of Syria. In B. Edwards, M. Sibley, M. Hakmi, & P. Land (Eds.), *Courtyard housing: Past, present and future* (ss 41-53). Taylor & Francis e-Library. USA and Canada.
- Zhang, D. (2017). Courtyard housing in China: Chinese quest for harmony. *Journal of Contemporary Urban Affairs*, 1(2), 38–56. <https://doi.org/10.25034/ijcua.2017.3647>

Zhang, D. (2020). Courtyard housing around the world: A cross-cultural analysis and contemporary relevance. In *Proceedings of the International Conference on Contemporary Affairs in Architecture and Urbanism (ICCAUA-2020)*, 6-8 May 2020. <https://doi.org/10.38027/2020ICCAUA316235>

EXTENDED SUMMARY

Research Problem:

The purpose of the study was to explore the advantages of renewal of traditional courtyard houses in terms of sustainability and how to reveal their potential to align with social and cultural standards. The goal is to restructure courtyard houses to meet modern usage requirements while preserving social interaction and cultural values. In this context, the study aims to define the form and organization of courtyard houses in the Middle East, elucidate their characteristics, and determine the dimensions of design flexibility in their reuse. Additionally, it emphasizes the concepts of sustainability and reuse, highlighting their importance in social sustainability and relating them to the reuse of traditional courtyard houses.

Research Questions:

Does renovating traditional courtyard houses offer sustainability advantages, and can these structures be adapted to modern needs while preserving their social and cultural standards?

Can traditional courtyard houses be adapted to meet modern needs while maintaining their social and cultural standards?

Does transforming cultural heritage buildings to generate economic returns impact their architectural identity and the preservation of social values?

How does the restoration and adaptation of the Baroudi House in Damascus demonstrate the potential for transforming traditional courtyard houses into new functions while preserving their cultural and social values?

Literature Review:

The initial phase of the literature review entails defining courtyard houses, which are notable for their central open spaces surrounded by walls, playing a significant role in traditional architectural contexts. These houses are not only essential for providing shelter but also for fostering communal interactions and cultural traditions within the local environment. The concept of sustainability in adaptive reuse is integral to this definition, showcasing how these structures can be preserved and transformed to align with the modern.

The subsequent phase centers on the criteria for adaptive reuse, with a specific focus on social and cultural dimensions. These criteria underscore the necessity of preserving the intrinsic character and cultural relevance of courtyard houses while accommodating new functionalities that cater to contemporary demands.

Finally, the review assesses the alignment of sustainability with social and cultural criteria, illustrated through the case of Al-Baroudi House, which has been transformed into a research center for postgraduate studies. This example highlights how the restoration and adaptive reuse of traditional

courtyard houses can effectively incorporate sustainable practices while safeguarding their historical and cultural integrity.

Methodology:

This study employs a comprehensive literature review to identify and establish the necessary criteria for the reuse of courtyard houses, focusing particularly on social and cultural perspectives. The methodology begins with a thorough examination of existing studies that underscore the significance of courtyard houses and establish standards for the reuse of heritage structures. This review encompasses an analysis of works that highlight the cultural, social, and environmental importance of courtyard houses and their adaptive reuse. From this literature review, essential criteria for the reuse of courtyard houses are identified, emphasizing the social and cultural aspects crucial for ensuring the effectiveness and relevance of these structures in contemporary contexts. These identified criteria are then practically evaluated through case studies, which provide real-world examples of how traditional courtyard houses can be successfully reused while adhering to the established criteria. The analysis of these case studies serves to validate the theoretical framework developed from the literature review. In summary, this methodology integrates a robust literature review, criteria identification, and practical case studies to create a comprehensive framework for understanding the reuse of courtyard houses from social and cultural perspectives.

Results and Conclusions:

Courtyard structures hold a significant place in architectural history, reflecting people's lifestyles, beliefs, and social structures. The adaptive reuse of historic buildings provides environmental and economic benefits, enabling these structures to be made compatible with modern needs while ensuring long-term preservation. The literature has focused on the historical evolutionary processes of courtyard buildings, how they can adapt to modern architectural requirements, and how they can align with existing social structures and cultural norms. Courtyards are defined as open areas surrounded by walls, located in the center of buildings, and they offer sustainable living spaces by enhancing energy efficiency. In Islamic architecture, the courtyard is considered the heart of the architecture, serving social, environmental, and psychological purposes. Traditional courtyard houses are designed for privacy and climatic conditions, and they can be integrated with new functions in modern use. The adaptive reuse process prevents the decay of buildings, extends their lifespans, reduces demolition waste, and provides environmental, social, and economic benefits. It also enhances environmental sustainability, offers economic savings, and strengthens social resilience. Moreover, through climate-friendly designs, it improves energy efficiency and provides sustainable living spaces. The form of courtyard houses influences the choice of new functions, and these transitional spaces can acquire new roles. While preserving the essence of cultural use, the flexible shape and design options of courtyards increase efficiency in the local climate and adapt to various usage scenarios. By determining the orientation of the house, we can evaluate how compatible this orientation is with the building's new function. The organization of courtyard houses is designed to ensure privacy and adapt to climatic conditions, thus allowing these features to be combined with new functions in modern use. Traditional Middle Eastern courtyards provide a private structure surrounded by high walls that ensure privacy and separate areas for winter and summer. Traditional courtyard houses can be repurposed as social event spaces or cultural outdoor seating areas.

The emerging criteria include valuing both tangible and intangible cultural heritage in adaptive reuse practices, enhancing public awareness and sense of identity, increasing community participation,

preserving the stories of previous uses and users, and promoting collaboration between investors and building users. These criteria are crucial for preserving historical and cultural heritage, ensuring spatial comfort and environmental sustainability, and enhancing social interaction.

The importance of preserving traditional courtyard houses, especially in culturally rich regions like Syria, is also emphasized. Traditional courtyard houses hold significant potential in the processes of social reconstruction following abandonment and demolition. In this context, the restoration of Al-Baroudi House has provided social benefits by preserving both physical and cultural heritage and offering a structure suitable for various uses. The building, adapted for functions such as education, research, exhibitions, and meetings, has increased community participation and encouraged social interaction. The restoration process has created a collaboration center that ensures the effective use of the building and enhances interaction among users. Additionally, coordination has been established with restoration projects in the region, creating economic value. The adaptation of Al-Baroudi House to modern functions represents a successful approach that meets historical continuity and societal needs.

The preservation of traditional courtyard houses is critical for safeguarding Syria's cultural heritage. Protecting these structures ensures the transmission of the country's historical and cultural identity to future generations and plays a significant role in social reconstruction processes. These structures not only facilitate the transfer of historical and cultural identity to future generations but also enhance environmental sustainability while providing suitable spaces for educational and cultural activities, thereby promoting social interaction.